



Sygn. akt I PK 101/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z powództwa R. B.
przeciwko Wyższej Szkole [...]
o dodatek za staż pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 22 marca 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Ł.
z dnia 4 grudnia 2014 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej roszczenia
powódki R. B. ponad kwotę 4.766,30 zł wraz z ustawowymi
odsetkami i sprawę w tym zakresie przekazuje Sądowi
Okręgowemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 lipca 2014 r. Sąd Rejonowy w Ł. zasądził od Wyższej

Szkoły [...] na rzecz R. B. określone w wyroku kwoty tytułem dodatku za staż pracy, jak również kwotę skapitalizowanych odsetek.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka była zatrudniona Wyższej Szkole [...] od 1 października 2007 r. do 30 czerwca 2013 r. na stanowisku kwestora. Pracodawca nie wypłacał powódce w okresie zatrudnienia dodatku za staż pracy.

W dniach 11 i 6 marca 2014 r., strona pozwana wypłaciła powódce dodatek stażowy za okres od 28 lutego 2011 r. do 30 września 2011 r. w kwocie 8.000 zł, natomiast co do dalszego okresu zajęła stanowisko, że powódce nie przysługuje taki dodatek z uwagi na to, że wcześniej go nie otrzymywała, a, w jej ocenie, jedynie wcześniejsze otrzymywanie dodatku stażowego zostało przez ustawodawcę potraktowane jako przesłanka zachowania prawa do świadczenia po zmianie obowiązujących przepisów.

Sąd wskazał, że poprzednie brzmienie art. 154 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo w szkolnictwie wyższym (jednolity tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 572 ze zm.; dalej Prawo o szkolnictwie wyższym), przed jego nowelizacją – od 1 października 2011 r. - na podstawie ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw; Dz.U. Nr 84, poz. 455 ze zm.; dalej ustawa zmieniająca), przyznawało prawo do dodatku stażowego pracownikom wszystkich uczelni, bez rozróżnienia na uczelnie publiczne i niepubliczne. W związku z powyższym do dnia wejścia w życie tej nowelizacji na pracodawcach ciążył obowiązek wypłacania takiego dodatku bez względu na charakter danej placówki. Nowe brzmienie tego artykułu nie przyznaje prawa do dodatku stażowego pracownikom uczelni niepublicznych. Natomiast w oparciu o art. 26 ustawy zmieniającej prawo do dodatku stażowego zachowali tylko ci pracownicy uczelni niepublicznych, którzy otrzymywali dodatek stażowy przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej. W ocenie Sądu, każdy z pracowników uczelni niepublicznej, który nabył przed zmianą ustawy prawo do wypłaty dodatku, zachowuje to prawo nadal.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 4 grudnia 2014 r. oddalił apelację strony pozwanej od powyższego wyroku.

Sąd Okręgowy uznał za trafne i w konsekwencji przyjął jako własne ustalenia

faktyczne Sądu Rejonowego, jak i jego wywody prawne. Zdaniem Sądu drugiej instancji, bezsporne jest, że strona pozwana jest uczelnią niepubliczną oraz że nie wypłacała powódcom dodatków stażowych przed 1 października 2011 r., pomimo takiego obowiązku wynikającego z art. 154 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym.

W ocenie Sądu Okręgowego, pracownik uczelni niepublicznej, który nabył prawo do dodatku lub nowej jego wysokości, zgodnie z przepisami sprzed 1 października 2011 r., zachowuje prawo do tego dodatku, ale w nierosnącej już wysokości, tylko w takiej, jaka przysługiwała mu w dniu 30 września 2011 r.

Odnosząc się do zarzutu strony pozwanej podniesionego na rozprawie apelacyjnej co do błędnego wyliczenia powódce dodatku stażowego, stwierdził, że takiego zarzutu strona pozwana nie podnosiła na żadnym etapie postępowania pierwszoinstancyjnego ani w apelacji i uznał go za spóźniony. Niezależnie od tego podkreślił, że sama strona pozwana w marcu 2014 r. wypłaciła R. B. zaległe dodatki stażowe w wysokości 20% wynagrodzenia. Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że zgodnie z treścią art. 154 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym, w brzmieniu sprzed nowelizacji z 2011 r., dodatek ten przysługiwał w wysokości 1% wynagrodzenia zasadniczego za każdy rok pracy. Ustawodawca nie wskazywał zatem w powołanym przepisie, aby 1% dodatku przysługiwał za każdy rok pracy na uczelni. „Tym samym brak jest podstaw do dokonywania interpretacji wskazanego przepisu w oderwaniu od jego literalnej wykładni”.

Strona pozwana zaskarżyła ten wyrok skargą kasacyjną, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego polegające na błędnej wykładni oraz niewłaściwym zastosowaniu: art. 154 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym; § 20 i 21 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 grudnia 2006 r. w sprawie warunków wynagrodzenia za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelniach publicznych (Dz.U. Nr 251, poz. 1852 ze zm.), wskutek błędnego przyjęcia, to jest wbrew treści art. 151 ust. 1 pkt 5 Prawa o szkolnictwie wyższym, że z treści tego przepisu w brzmieniu obowiązującym sprzed nowelizacji w 2011 r. wynika, że dodatek stażowy przysługiwał w wysokości 1% za każdy rok pracy, gdyż ustawodawca nie wskazał, aby dodatek przysługiwał za każdy rok pracy; art. 151 ust. 1 pkt 5 Prawa o szkolnictwie wyższym, wskutek pominięcia tego przepisu i jego niezastosowanie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie podkreślić należy, że podstawę zarzutu błędnego wyliczenia dodatku stażowego powódce R. B. postawionego w postępowaniu apelacyjnym nie mogły stanowić nowe fakty i dowody (art. 381 k.p.c.), skoro z dowodu z akt osobowych (dopuszczonego przez Sąd pierwszej instancji) wynikał przebieg zatrudnienia powódki. W istocie zatem zarzut ten dotyczył błędnej wykładni art. 154 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym, a Sąd drugiej instancji, jako sąd merytoryczny, obowiązany był poczynić własne ustalenia na ich podstawie, jeśli ich brakowało w uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji (o ile w ogóle były one sporne między stronami) i samodzielnie ocenić je z punktu widzenia prawa materialnego, co też - mimo poczynionego zastrzeżenia o spóźnionym zarzucie w tej kwestii - jednak uczynił.

Problem w niniejszej sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia, jak należy rozumieć pojęcie „za każdy rok pracy” użyte w art. 154 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym. Od tego bowiem zależy wysokość dodatku stażowego przysługującego powódce przed zmianą legislacyjną dokonaną od 1 października 2011 r. (na podstawie art. 1 pkt 107 lit. b ustawy zmieniającej), kiedy do dodatku za staż pracy uprawniony był także pracownik uczelni niepublicznej. Wprowadzone powyższą ustawą zmieniającą *novum* polegało na pozbawieniu prawa do omawianego dodatku pracowników uczelni niepublicznych, z zastrzeżeniem zawartym w art. 26, że pracownicy otrzymujący przed dniem wejścia w życie ustawy dodatek za staż pracy zachowali prawo do tego dodatku w wysokości przysługującej przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej. W konsekwencji powódka zachowała prawo do dodatku za staż pracy w dotychczasowej wysokości (bez prawa do jego wzrostu).

Zgodnie z brzmieniem komentowanego przepisu, pracownikowi uczelni przysługuje dodatek za staż pracy w wysokości 1% wynagrodzenia zasadniczego za każdy rok pracy, wypłacany w okresach miesięcznych, poczynając od czwartego roku pracy, z tym że dodatek ten nie może przekroczyć 20% wynagrodzenia zasadniczego. Zwrot „za każdy rok pracy” jest na tyle niedookreślony i

niejednoznaczny, że o jego znaczeniu nie może przesądzać wyłącznie to, że nie zaznaczono w przepisie, że chodzi o każdy rok pracy na uczelni (jak przyjął to Sąd drugiej instancji). Innymi słowy, nie można wnioskować o istnieniu prawa pozytywnego na podstawie tego, co nie zostało wysłowione w przepisie - bez odniesienia się do systemowej konstrukcji omawianej regulacji prawnej.

Dodatek za staż pracy jest swego rodzaju ponadstandardowym świadczeniem związanym z pracą w tym znaczeniu, że prawa do niego nie są bezpośrednio określone i zabezpieczone w Kodeksie pracy, należy zaś do innych świadczeń związanych z pracą w rozumieniu art. 77¹ k.p., których przyznawanie należy zasadniczo do układów zbiorowych pracy. Źródłem uprawnienia do dodatku za wysługę lat może być także regulamin wynagradzania (por. art. 77² § 2 k.p.) albo wprost umowa o pracę. W niniejszej sprawie źródłem prawa do dodatku za staż pracy jest Prawo o szkolnictwie wyższym. W ustawie tej (przed omówioną zmianą) zostało ustalone (przyznane) prawo i określono jego podstawowy wzorzec *minimum* dla pracowników obu rodzajów uczelni (art. 154 ust. 3), a w stosunku do uczelni publicznych wzorzec ten rozszerzono o dodatkowe uprawnienia (art. 151 ust. 1 pkt 5), przyznając ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy uprawnienie do ustalenia okresów pracy i innych okresów uprawniających do dodatku za staż pracy, o którym mowa w art. 154 ust. 3, z uwzględnieniem określonej w tym przepisie zasady (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2008 r., II PK 33/08, LEX nr 784920).

Z przedstawionej analizy wynika, że przepis art. 151 ust. 1 pkt 5 nie stanowi powielenia treści art. 154 ust. 3, ale oznacza przyznanie czegoś więcej pracownikom uczelni publicznych w porównaniu do pracowników uczelni niepublicznych. W konkluzji, pracownik uczelni publicznej i niepublicznej miał prawo do dodatku za staż pracy „za każdy rok pracy”, ale tylko pracownikowi uczelni publicznej prawodawca nakazał zaliczać do stażu pracy uprawniającego do dodatku: a) zakończone okresy zatrudnienia, b) inne okresy uwzględniane na podstawie odrębnych przepisów jako okresy, od których zależą uprawnienia pracownicze, c) okresy asystenckich studiów przygotowawczych, odbytych na podstawie przepisów dotyczących zasad i warunków tworzenia w szkołach

wyższych asystenckich studiów przygotowawczych, d) okresy pobytu za granicą wynikających ze skierowania udzielonego na podstawie przepisów o kierowaniu za granicę pracowników w celach naukowych, dydaktycznych i szkoleniowych. Wszystkie te wyżej wymienione okresy nie dotyczą pracowników uczelni niepublicznej, co przekreśla możliwość zaliczenia im do stażu pracy „zakończonych okresów zatrudnienia”, czyli okresów zatrudnienia poza uczelnią.

Zauważyć należy, że ustawodawca posługuje się identyczną techniką legislacyjną, przyznając prawo do dodatku stażowego w innych aktach prawnych (branżowych). Mianowicie ustala w pierwszej kolejności wzorzec *minimum*, a następnie rozszerza go albo przewiduje możliwość jego rozszerzenia w aktach wykonawczych (np. art. 33 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 191 ze zm.; art. 22 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych, Dz.U. z 2013 r., poz. 269 ze zm.; art. 90 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1111 ze zm.; art. 38 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1202 ze zm.).

Odwołując się do wykładni systemowej, nie można nie dostrzec, że pragmatyki służbowe regulują uprawnienia poszczególnych grup zawodowych, a w przypadku Prawa o szkolnictwie wyższym ta grupa to „pracownicy uczelni”. Właśnie ten status „pracownika uczelni” decyduje o przyznaniu określonych uprawnień. Są one związane zatem ogólnie z pracą na uczelni. Dlatego też ustalony w art. 154 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym (w uprzednim brzmieniu) wzorzec *minimum* należy tłumaczyć w ten sposób, że „każdy rok pracy” to „każdy rok pracy” jako pracownika uczelni. Do takiego wniosku skłania również brzmienie powyższego przepisu. Przepis ten formułuje ogólny warunek „bycia” pracownikiem uczelni, a nie pracownikiem danej uczelni, nie odnosi się więc tylko do aktualnego zatrudnienia, ale do każdego zatrudnienia na uczelni.

W rezultacie potwierdził się zarzut błędnej wykładni oraz niewłaściwego zastosowania art. 154 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

kc